

УДК 338(477):330

doi: 10.15330/apred.1.19.264-269

Тарчинець О.С.

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УМОВАХ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

Національний університет «Чернігівська політехніка»,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра економіки, обліку і оподаткування,
вул. Шевченка, 95, м. Чернігів,
14035, Україна,
тел.: +380637033305,
e-mail: tarcincoleksij@gmail.com
ORCID: 0009-0004-2146-5875

Анотація. У статті здійснено аналіз теоретичних підходів до визначення поняття інвестиційного потенціалу та визначено його значення для антикризового управління економікою. В сучасних умовах кризового стану національної економіки, спричинених війною Росії проти України, актуальності набирає питання пошуку шляхів подолання кризових наслідків та зростає значення інвестиційного потенціалу в контексті подальшого відновлення країни в післявоєнний період.

Очевидною є недостатність власних бюджетних ресурсів для подолання економічної кризи, спричиненої війною. З огляду на це, підвищення інвестиційного потенціалу України та використання його для цілей антикризового управління національною економікою може стати стратегічно важливим інструментом відновлення.

Метою статті є розкриття теоретичних аспектів трактування інвестиційного потенціалу та його значення для антикризового управління національною економікою. Досягнення мети здійснюється за допомогою використання методів аналізу і синтезу, узагальнення та порівняння.

На сьогодні існує багато підходів до сутнісного трактування дефініції «інвестиційний потенціал». Узагальнено можна згрупувати їх за такими напрямками: ресурсний, що визначає інвестиційний потенціал виключно як сукупність наявних внутрішніх ресурсів та потужностей економічних суб'єктів. Проте такий підхід не враховує потенціал ресурсів зовнішніх джерел залучення; ймовірнісний, відповідно до якого інвестиційний потенціал трактується як сукупність можливостей інвестування, що засновані на взаємодії чинників та передумов і відображаються у формі інвестиційних потоків; ринковий підхід полягає у ймовірній необхідності у капітальних вкладеннях відповідно до ринкових умов, що визначає інвестиційний потенціал як результат взаємодії попиту і пропозиції інвестиційного ресурсу на ринку, відповідно до того, які умови можуть бути запропоновані інвестиційним проектом (рентабельність, ризики, строк окупності тощо); ємнісний, передбачає визначення інвестиційного потенціалу в контексті здатності об'єкта дослідження (території, галузі економіки, суб'єкта господарювання) використовувати капітал з врахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх чинників; структурний розглядає інвестиційний потенціал як складовий елемент системи потенціалів вищого рівня (на ряду з трудовим, інноваційним, ресурсним – у складі економічного); результативний напрям визначає інвестиційний потенціал через здатність об'єкта дослідження отримувати певний результат від залучення відповідних ресурсів. Таким чином показник оцінки інвестиційного потенціалу передбачає визначення максимального результату, який об'єкт дослідження може отримати за умов використання наявних інвестиційних ресурсів.

Багатоаспектність трактування поняття інвестиційного потенціалу свідчить про його складність та важливість для антикризового управління національною економікою. В умовах воєнних втрат та бюджетного дефіциту, саме інвестиції можуть стати ключовим фактором відновлення української економіки.

Таким чином, одним з ключових завдань на шляху до ефективної реалізації

інвестиційного потенціалу в умовах антикризового управління економікою є забезпечення фінансової, зовнішньоекономічної, політичної та соціальної рівноваги, що дозволить забезпечити стабільні умови розвитку національної економіки та стимулюватиме приріст інвестиційного ресурсу на основі покращення інвестиційного іміджу, детінізації економіки та притоку зовнішнього інвестиційного капіталу.

Ключові слова: інвестиції; інвестиційний потенціал, антикризове управління; національна економіка.

Tarchynets O.S.

THE ROLE OF INVESTMENT POTENTIAL IN THE CONDITIONS OF CRISIS MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

Chernihiv Polytechnic National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Economy, Accounting and Taxation,
Shevchenko str., 95, Chernihiv,
14035, Ukraine,
tel.:+380637033305,
e-mail: tarcinecoleksij@gmail.com
ORCID: 0009-0004-2146-5875

Abstract. In the article the analysis of the theoretical going is carried out near determination of concept of investment potential and certainly his value for crisis management of economy. In the modern terms of the crisis state of national economy, war-induced Russia against Ukraine, actuality is collected by the question of search of ways of overcoming of crisis consequences and the value of investment potential grows in the context of subsequent renewal of country in a post-war period. Obvious is insufficiency of own budgetary resources for overcoming of economic crisis, war-induced. Taking into account it, the increase of investment potential of Ukraine and use of him for the aims of crisis management a national economy can become the important instrument of renewal strategically.

The purpose of the article is opening of theoretical aspects of interpretation of investment potential and its value for ancrisis management a national economy. Gaining end is carried out by the use of methods of analysis and synthesis, generalization and comparison.

For today there are much going near essence interpretation of definition «investment potential». It is generalized possible to group them after such directions: resource, that determines investment potential exceptionally as an aggregate of present internal resources and powers of economic subjects. However taken into account such approach is not by potential of resources of outsourcings of bringing in; probabilistic, in accordance with which investment potential is interpreted as an aggregate of possibilities of investing, which are based on co-operation of factors and pre-conditions and represented in form investment streams; market approach consists in a credible necessity for capital investment in accordance with market conditions, that determines investment potential as a result of co-operation of demand and supply of investment resource at the market in accordance with that, what terms can be offered investment project (profitability, risks, term of recoument, and others like that); capacity, foresees determination of investment potential in the context of ability of research (territories, industries of economy, subject of menage) object to use a capital taking into account influence of internal and external factors; the structural examines investment potential as component element of the system of potentials of higher level (on a row with labour, innovative, resource – in composition economic); effective direction is determined by investment potential through ability of research object to get a certain result from bringing in of the proper resources. Thus the index of estimation of investment potential is foreseen by determination of maximal result, what object of research can get the use of present investment resources at terms.

The multidimensionalness of interpretation of concept of investment potential testifies to his complication and importance for an antikrizovogo management a national economy. In the conditions of soldiery losses and budgetary deficit, exactly investments can become the key factor of proceeding in the Ukrainian economy.

Thus, one of key tasks on a way to effective realization of investment potential in the conditions of crisis management an economy there is providing of financial, external economic, political and social equilibrium, which will allow to provide the stable terms of development of national economy and will stimulate the increase of investment resource on the basis of improvement of investment image, antishadow of economy and income of external investment capital.

Keywords: investments; investment potential, crisis management; national economy.

Вступ. В сучасних умовах кризового стану національної економіки, спричинених війною Росії проти України, актуальності набирає питання пошуку шляхів подолання кризових наслідків та зростає значення інвестиційного потенціалу в контексті подальшого відновлення країни в післявоєнний період. Очевидною є недостатність власних бюджетних ресурсів для подолання економічної кризи, спричиненої війною. З огляду на це, підвищення інвестиційного потенціалу України та використання його для цілей антикризового управління національною економікою може стати стратегічно важливим інструментом відновлення.

Дослідженню сутності та особливостей інвестиційного потенціалу було присвячено чимало наукових робіт. Серед зарубіжних вчених цьому питанню приділили увагу Дж. Бейлі, Дж. Гітман, Дж. Кейнс, Дж. Хансон, У. Шарп. В українському науковому середовищі інвестиційний потенціал становив інтерес для Р.М. Бойчука, Т.І.Гриньової, А.Г.Завгороднього, Б. Москаленка, О. Боровик, Я. Решетняк, О.А. Руденко, І.С. Крамаренка, Д.С.Войт, Л.О. Кравець, А.С. Кравчун.

Поняття антикризового управління та його значення розглядали у своїх працях Л. І.Васечко, Л.О.Лігоненко, О.О.Терещенка, В. В.Гобела, З. Б.Живко., Г. З.Леськова, С. І.Мельник.

Проте варто зазначити, що нерозкритим є значення інвестиційного потенціалу в контексті антикризового управління національною економікою.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття теоретичних аспектів трактування інвестиційного потенціалу та його значення для антикризового управління національною економікою. Досягнення мети здійснюється за допомогою використання методів аналізу і синтезу, узагальнення та порівняння.

Результати. На сьогодні існує багато підходів до сутнісного трактування дефініції «інвестиційний потенціал». Узагальнено можна згрупувати їх за такими напрямками [1]:

– Ресурсний, що визначає інвестиційний потенціал виключно як сукупність наявних внутрішніх ресурсів та потужностей економічних суб'єктів. Проте такий підхід не враховує потенціал ресурсів зовнішніх джерел залучення.

– Ймовірнісний, відповідно до якого інвестиційний потенціал трактується як сукупність можливостей інвестування, що засновані на взаємодії чинників та передумов і відображаються у формі інвестиційних потоків.

– Ринковий підхід полягає у ймовірній необхідності у капітальних вкладення відповідно до ринкових умов, що визначає інвестиційний потенціал як результат взаємодії попиту і пропозиції інвестиційного ресурсу на ринку, відповідно до того, які умови можуть бути запропоновані інвестиційним проектом (рентабельність, ризики, строк окупності тощо).

– Ємнісний, передбачає визначення інвестиційного потенціалу в контексті здатності об'єкта дослідження (території, галузі економіки, суб'єкта господарювання) використовувати капітал з врахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх чинників.

– Структурний розглядає інвестиційний потенціал як складовий елемент системи потенціалів вищого рівня (на ряду з трудовим, інноваційним, ресурсним – у складі економічного).

– Результативний напрям визначає інвестиційний потенціал через здатність об'єкта дослідження отримувати певний результат від залучення відповідних ресурсів. Таким чином показник оцінки інвестиційного потенціалу передбачає визначення максимального результату, який об'єкт дослідження може отримати за умов використання наявних інвестиційних ресурсів.

Цікавим в цьому контексті є визначення інвестиційного потенціалу О.А. Руденко [2], яка визначає інвестиційний потенціал як «сукупність ресурсів та їх можливість бути перетвореними на інвестиції для забезпечення потреб національної економіки, що поглиблює роль інвестиційних ринків у напрямі розширення ролі інвестицій у розвитку національної економіки під впливом трансформаційних процесів».

Б.А. Москаленко зазначає, в свою чергу, що інвестиційний потенціал національної економіки являє собою складне поняття і має пряму залежність від активності всіх учасників інвестиційного ринку. Окрім чинників на макрорівні, а також впливу зовнішніх детермінант на національну економіку, існує безліч інших факторів, що впливають на спрямованість формування і реалізації інвестиційного потенціалу. Ключовими з них автор визначає діяльність населення, а саме його можливість формування інвестиційного потоку і ринкову інвестиційну активність [3].

О.С. Сакун визначає інвестиційний потенціал як «максимально можливу здатність залучати у виробництво і ефективно використовувати інвестиційні ресурси для здійснення реальних і фінансових інвестицій, які матеріалізуються у новостворюваних факторах суспільного виробництва та суспільній інфраструктурі». Формування інвестиційного потенціалу вимагає оновлення методики управління і ухвалення управлінських рішень. Процес затвердження рішень повинен спиратись на системний аналіз окремої економічної ситуації та перспективний прогноз, а саме – прогнозування та формування інвестиційної стратегії як частини інвестиційної політики [4].

В цьому аспекті важливими є результати досліджень окремих українських вчених [5] щодо існування прямої мультиплікативної взаємозалежності між інвестиціями та зростанням ВВП в економіці. Доведено також, що цей взаємозв'язок послаблюється за нестабільних умов. Виходячи з цього, в сучасних умовах актуальності набуває питання забезпечення економічної, політичної та соціальної стабільності з метою встановлення рівноважних умов функціонування національної економіки і одночасного зростання інвестиційного потенціалу шляхом удосконалення інвестиційних умов, детінізації економіки, підвищення інвестиційного іміджу країни та залученню зовнішніх інвестицій.

Загострення кризових явищ в економіці останнім часом об'єктивно вимагає використання методів та підходів антикризового управління як на мікро-, так і на рівні макрорівні економіки.

Система антикризового управління застосовується як для попередження, так і для усунення наслідків кризових проявів в економіці.

В питанні трактування поняття «антикризове управління» не існує єдиної точки зору. З огляду на це, нами систематизовано основні підходи до визначення цієї дефініції:

1. Як управлінської діяльності, що застосовується підприємством з метою виходу з критичного кризового стану, який вже настав, і подальшого економічного відновлення. Даний вид управління використовується суб'єктом господарювання на межі банкрутства, тоді, коли він не в змозі самостійно подолати кризу, і для санації або ліквідації необхідним є стороннє втручання.

2. Як превентивної діяльності, що передбачає реалізацію таких методів і процедур, які допоможуть завчасно ідентифікувати ймовірність настання кризи та мінімізувати можливість її розвитку. Таким чином, такий вид управління

застосовується в докризовий період.

3. Як системи процедур і дій, що поєднує і методи попередження кризових явищ, і заходи по оперативному реагуванню на їх прояви. Тобто третій підхід об'єднує два попередні трактування. Так наприклад, О.О. Терещенко за третім підходом визначає ряд превентивних дій щодо мінімізації можливості настання фінансової кризи: систематичний аналіз сильних та слабких сторін підприємства, оцінка ймовірності банкрутства. В такому контексті важливого значення набуває управління ризиками, що являє собою комплекс заходів щодо ідентифікації, оцінки та усунення фінансових ризиків суб'єкта господарювання, а також застосування системи превентивних дій [6; 7; 8].

На думку, В. В. Гобели, З. Б. Живко, Г. З. Леськіва і С. І. Мельника, антикризове управління слід визначити як «систему управлінських заходів щодо діагностики, запобігання, нейтралізації та подолання кризових явищ та їх причин на всіх рівнях управління», при цьому автори наголошують, що базисом для такого управління є загальні принципи та методи управлінського процесу. Також вони наголошують, що «основною метою антикризового менеджменту є забезпечення стабільного фінансового становища в результаті своєчасного реагування на зміни, викликані зовнішнім середовищем (економічні, політичні, соціальні, міжнародні трансформації) шляхом упровадження антикризових інструментів для вирішення тимчасових фінансових проблем підприємства і з метою подолання симптомів банкрутства» [9].

Перспектива набуття Україною статусу кандидата, а в подальшому і члена ЄС навіть в умовах війни відкриває нові можливості щодо залучення інвестицій, що буде спричинено реформуванням національної економіки та докорінними змінами багатьох її секторів. Цей процес було розпочато ще у 2014 році після підписання Угоди про асоціацію, оскільки згідно положень цієї угоди Україна зобов'язана тісно співпрацювати з ЄС щодо приведення у відповідність законодавства та реалізації регуляторної політики. Імплементация реформ та змін ускладнюється багатьма негативними факторами, ключовим з яких є воєнні дії, економічна виснаженість країни, корупція тощо.

Ще однією з причин низької ефективності реалізації інвестиційного потенціалу в Україні є відсутність комплексного стратегічного підходу до використання його як інструменту антикризового управління та розвитку економіки у довготривалому періоді. В даному аспекті доцільно процитувати В.П. Лещинського з думкою про те, що «необхідною умовою вибору найбільш ефективних напрямів інвестиційної і структурної політики є створення єдиної методологічної основи для дослідження стану та перспектив розвитку економіки і відтворення інвестиційних ресурсів. Вона повинна забезпечити комплексний підхід до визначення об'єктивної потреби галузей у капітальних інвестиціях, а також можливостей суспільного виробництва щодо їхнього матеріально-речовинного наповнення, тобто потреби в устаткуванні, будівельно-монтажних роботах, найважливіших конструкційних матеріалах, виходячи з тенденцій і закономірностей науково-технічного прогресу, задач технічного переозброєння і відновлення виробничого апарату країни та відповідного науково-технічного і виробничого потенціалу галузей інвестиційного комплексу» [10].

Відповідно до результатів дослідження І.С. Крамаренка, Д.С. Войт та Л.О. Кравець існує прямий мультиплікативний зв'язок між інвестиціями та зростанням ВВП в економіці, проте він послаблюється за умов дестабілізації, що саме і відбувається в умовах війни [5]. Таким чином, одним з ключових завдань на шляху до ефективної реалізації інвестиційного потенціалу в умовах антикризового управління економікою є забезпечення фінансової, зовнішньоекономічної, політичної та соціальної рівноваги, що дозволить забезпечити стабільні умови розвитку національної

економіки та стимулюватиме приріст інвестиційного ресурсу на основі покращення інвестиційного іміджу, детінізації економіки та притоку зовнішнього інвестиційного капіталу.

Висновки. Багатоаспектність трактування поняття інвестиційного потенціалу свідчить про його складність та важливість для антикризового управління національною економікою. В умовах воєнних втрат та бюджетного дефіциту, саме інвестиції можуть стати ключовим фактором відновлення української економіки.

1. Москаленко Б., Боровик О., Решетняк Я. Інвестиційний потенціал національної економіки: бібліографічний аналіз. *Вісник Економіки*, 2020. № 2. С.62-75, doi: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.02.062>
2. Руденко О.А. Формування інвестиційного потенціалу національної економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: 08.00.03. Черкаси, 2018. 20 с.
3. Москаленко Б.А. Соціально-політичні аспекти формування інвестиційного потенціалу національної економіки. *Actual trends of modern scientific research. Abstracts of the 5th International scientific and practical conference*. MDPC Publishing. Munich, Germany. 2020. С. 21-27.
4. Сагун О. С. Інвестиційний ресурс структурних перетворень в економіці. Вісник Хмельницького національного університету. *Економічні науки*. 2018. № 6. (264). Т. 2. С. 182-188.
5. Крамаренко І.С., Войт Д.С., Кравець Л.О. Ефективність використання інвестиційного потенціалу національної економіки у контексті впливу на економічне зростання. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки*. 2019. № 1. С.403-412.
6. Васечко Л. І. Антикризове управління як інструмент попередження загрози банкрутства підприємства. Ефективна економіка. 2018. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6484>(дата звернення 01.04.2023)
7. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: підручник. К. : Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2005. 824 с.
8. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: монографія. К. : КНЕУ, 2004. 268 с.
9. Гобела В. В., Живко З. Б., Леськів Г. З., Мельник С. І. Управління кризовими ситуаціями : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 228 с.
10. Лещинський В.П. Загальна економічна ефективність та її вплив на розвиток інноваційного потенціалу галузей та регіонів. *Державне будівництво*. 2016. №2. С.1-6.

References

1. Moskalenko, Bogdan, Borovik, Oleksandr, & Yaroslav Reshetniak. "National economy investment activity: a bibliographic analysis". *Herald of Economics*, no 2, 2020, pp. 62-75. doi.org/10.35774/visnyk2020.02.062
2. Rudenko, O.A. *Formation of the investment potential of the national economy*. Cherkasy, 2018.
3. Moskalenko, Bogdan. "Socio-political aspects of forming of investment potential of national economy", *Actual trends of modern scientific research. Abstracts of the 5th International scientific and practical conference*. MDPC Publishing. Munich, Germany, 2020, pp. 21-27.
4. Sakun, O.S. "The investment resource of structural transformations to economy." *Herald of Khmelnytskyi national university, Economic sciences*, issue 6, part 2, 2018, pp.182-188.
5. Kramarenko, I.S., Voit, D.S., & L.O. Kravez. "Efficiency of using the investment potential of the national economy in the context of the impact on economic growth." *The Bulletin of the Kharkiv national agricultural university of V. V. Dokuchaeva*, no 1, 2019, pp. 403-412.
6. Vasechko, Lyudmila. "Anti-crisis management as an instrument for prevention of the bankruptcy of the enterprise", *Efektivna ekonomika*, no. 8, 2018, www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6484, Accessed 1 April 2023.
7. Lihonenko, L.O. *Crisis management an enterprise*, 2005.
8. Tereshchenko, O.O. *Crisis financial management on an enterprise*, KNEU, 2004.
9. Hobela, V. V., Zhyvko, Z. B., Leskiv, H. Z., & S. I. Melnyk *Management crisis situations*. Lviv, Lviv state university of internal affairs, 2022.
10. Leschinsky, V. P. "The total economic efficiency and its impact on the innovation potential of regions." *State building*, no 2, 2016, pp. 1-6.